

H. NURMATOV, N. NORXO‘JAYEV

MUSIQA

**Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining
2-sinfi uchun darslik**

Qayta ishlangan 11-nashri

O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi
nashrga tavsiya etgan

G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent — 2016

UO'K 372.878(075)
KBK 74.266.7
N 94

Taqrizchilar:

G. Sharipova – Nizomiy nomidagi TDPU dotsenti;

Sh. Hamrayeva – Toshkent shahar Chilonzor tumani
181-umumta'lim maktabining musiqa madaniyati fani o'qituvchisi;

U. Mirzahmedov – Toshkent viloyati Bo'stonliq tumani 2-umumta'lim
maktabining musiqa madaniyati fani o'qituvchisi.

**Respublika maqsadli kitob jamg'armasi mablag'lari
hisobidan chop etildi.**

H. Nurmatov, N. Norxo'jayev.
Musiqa: 2-sinf uchun darslik. Qayta ishlangan 11-nashri. — T.: G'afur
G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2016. — 72 b.

1.1,2. Muallifdosh.

UO'K 372.878(075)
KBK 74.266.7

ISBN 978-9943-03-090-9

© **H. Nurmatov, N. Norxo'jayev**
© **G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-
matbaa ijodiy uyi, 2016**

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING DAVLAT MADHIYASI

Abdulla Oripov so‘zi Mutal (Mutavakkil) Burhonov musiqasi

Serquyosh, hur o‘lkam, elga baxt, najot,
Sen o‘zing do‘stlarga yo‘ldosh, mehribon!
Yashnagay to abad ilm-u fan, ijod,
Shuhrating porlasin toki bor jahon!

N a q a r o t:

Oltin bu vodiylar — jon O‘zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug‘ xalq qudrati jo‘sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

Bag‘ri keng o‘zbekning o‘chmas iymoni,
Erkin, yosh avlodlar senga zo‘r qanot!
Istiqlol mash‘ali, tinchlik posboni,
Haqsevar, ona yurt, mangu bo‘l obod!

N a q a r o t:

Oltin bu vodiylar — jon O‘zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug‘ xalq qudrati jo‘sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

MUSIQA XONASI

BIRINCHI CHORAK

QO'SHIQ AYTISH QOIDALARI

1. Qo'shiq aytayotganda qomatni rostlab, erkin turish kerak.

2. Qo'shiqni mayin, ohista va baqirmasdan kuylang. So'zlarni aniq, burro talaffuz qiling.

3. Qo'shiqdagi urg'uli bo'g'inlarni cho'zibroq ayting.

4. Nafasni avaylab, misra oxirigacha yetkazib ishlating.

5. Jamoa bo'lib qo'shiq ijro qilinganda o'rtoqlaringiz bilan birga kuylang.

6. Qo'shiq kuylayotganda musiqa o'qituvchisingizning qo'l harakatlariga qarab ko'rsatmalarini aniq bajaring.

7. Qo'shiq aytayotganda avval she'r mazmunini yaxshi tushunib oling.

Qo'shiq tinglaymiz

VATANJONIM – VATANIM

P. Mo'min she'ri

D. Omonullayeva musiqasi

O'rtacha tez

Va - tan - jo - nim - Va - ta - nim, ko' - zim quv - nab
ko' r - ga - nim. Is - tiq - lol - dan
kul - ga - nim, O'z - be - kis - ton - gul - sha - nim!

Vatanjonim – Vatanim,
Ko'zim quvnab ko'rganim.
Istiqloldan kulganim,
O'zbekiston – gulshanim!

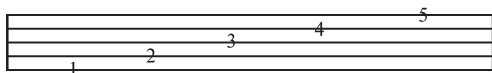
Bahra olib bag'ringdan,
Ulg'ayaman mehringdan.
Vatanjonim – Vatanim,
O'zbekiston – gulshanim.

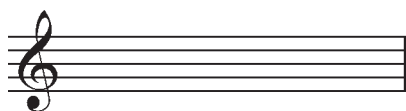
TAKRORLASH

NOTA YO‘LI. NOTALARNING YOZILISHI VA NOMLANISHI

Musiqqa tovushlari nota bilan yoziladi. Notalar yoziladigan beshta chiziqqa NOTA YO‘LI deyiladi.

Nota yo‘lining boshiga SKRIPKA KALITI qo‘yiladi.

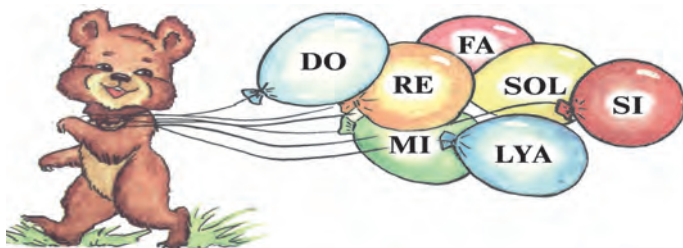
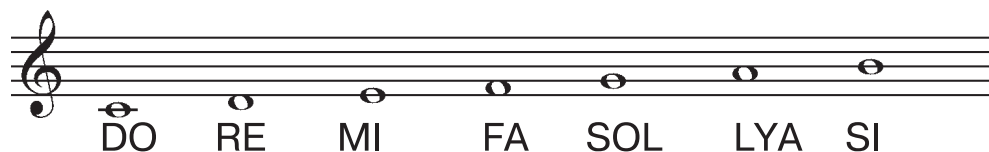

SKRIPKA KALITI sol kaliti ham deyiladi. U nota yo‘lining ikkinchi chizig‘ini o‘rab olganligi uchun shu chiziqqa yoziladigan nota ham SOL NOTASI deb ataladi.

SOL NOTASI

Musiqada yettita nota bo‘lib, ular nota yo‘lining beshta chizig‘iga joylashadi va quyidagicha nomlanadi:

Tinglaymiz va musiqa jo'rligida harakatlar qilamiz

USMONIYA

(Marshsimon qadam bilan jo'r bo'lish)

O'zbek xalq kuyi

Marsh sur'atida

TAKRORLASH QANDAY TOVUSHLARNI BILASIZ?

Shovqinli tovushlar

Musiqiy tovushlar

Qanday tovushlar shovqinli tovushlar deyiladi?

Qanday tovushlar musiqiy tovushlar deyiladi?

YAKKANAVOZLIK

Musiqani yakka holda ijro etish **YAKKANAVOZLIK** deyiladi.

Yakkanavozlikda musiqa tinglaymiz

QASHQARCHA

Tez *O'zbek xalq kuyi*

The musical score is written on four staves in treble clef, with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 2/4 time signature. The first staff begins with a dynamic marking of *mf*. The second staff continues the melody. The third staff starts with a repeat sign and a dynamic marking of *f (p)*. The fourth staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

Qo'shiq kuylaymiz

MAKTABIM

I. Muslim she'ri

F. Nazarov musiqasi

Tezroq *mf*

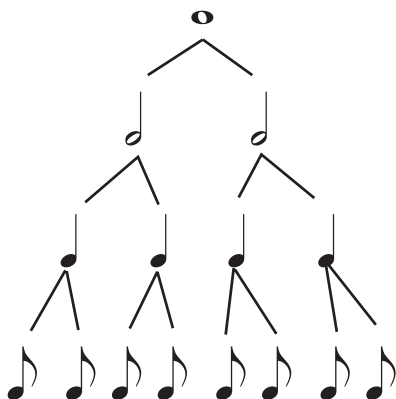
O-na ka-bi meh-ri-bon, i-l(i)m, fan-lar- ga ma-kon. Yay-rab o'-qiy-
p man har on, qa-d(i)r-do-nim, mak-ta-bim! *f* Sen-da fan-lar xil-ma-xil,
on-gim o'- sar yil-ma-yil. Se-vinch-lar-ga to' -lar dil,
qa- d(i)r- do- nim mak- ta- bim! Mak- ta- bim!

Men dunyoda baxtiyor,
Hech chekmayman
alam-zor,
Vatanim mangu gulzor,
Qadrdonim maktabim!

A'lo o'qishdir burchim,
Sarf etaman bor kuchim.
Ishlayman xalqim uchun,
Qadrdonim maktabim!

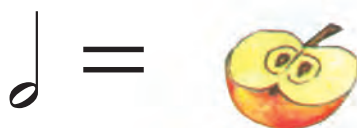
NOTALARNING BO‘LINISHI

Notalar turli cho‘zimda bo‘ladi. Ular uzun-qisqaligi bilan bir-biridan farq qiladi.

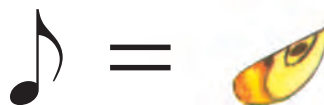
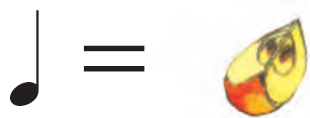
Butun nota
butun olmaga teng.

Yarim nota
yarim olmaga teng.

Chorak nota
chorak olmaga teng.

Nimchorak nota
nimchorak olmaga
teng.

Notalar qanday cho‘zimda ekanligini
mustaqil aniqlang.

JO'RNAVOZLIK

Ikki cholg'u sozida birgalikda kuy ijro etilishiga JO'RNAVOZLIK deb aytiladi.

Musiqqa tinglaymiz

SANAM UFORISI

O'zbek xalq kuyi

Sho'x

The image displays a musical score for a single melodic line, consisting of eight staves of music. Each staff begins with a treble clef. The notation is as follows:

- Staff 1:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.
- Staff 2:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.
- Staff 3:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.
- Staff 4:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.
- Staff 5:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.
- Staff 6:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.
- Staff 7:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.
- Staff 8:** Four measures. Measure 1: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 2: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 3: quarter, eighth, eighth, quarter. Measure 4: quarter, eighth, eighth, quarter, followed by a quarter rest.

Qo'shiq kuylaymiz

QIZALOQ

T. Nazarov she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

Quvnoq

Yal-yal yo-nar yuz - la - ring, Mis - li lo - la-

qiz-g'al-doq. Yay-rab, yay-rab ku- li - shing Bun-

cha shi- rin, qi- za- loq. Oh, qi- za- loq, qi- za- loq,

lk - ki ko'- zi ko'z-mun-choq. Qi- liq - la - ring

chi-roy - li, Lo'p - pi yuz- li bo'- pa - loq.

NOTA YO'LIDA JOYLASHGAN NOTALAR

Notalar turlicha yoziladi:

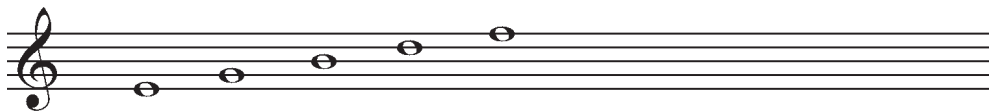
a) chiziqdar ustida joylashgan notalar;

b) chiziqdar orasida joylashgan notalar;

d) chiziqdar ostida va ustida joylashgan notalar;

e) qo'shimcha chiziqdar, qo'shimcha chiziqdar ustida va ostida joylashgan notalar.

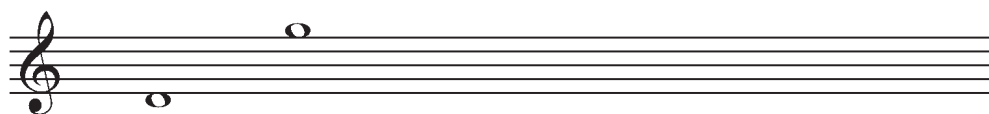
a)

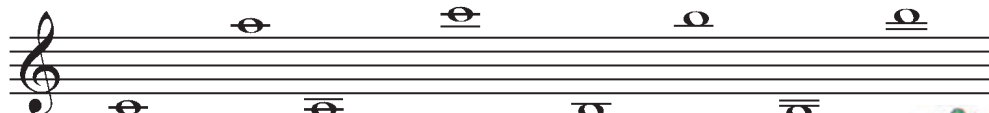
b)

d)

e)

Qo'shiq tinglaymiz

OTA-ONALARGA

E. Rahimov she'ri

G'. Qodirov musiqasi

Tezroq

O-nam de-sam ko'-zim-ga Bog'-bon ke-lar,
Do-im ta-yanch o'-zim-ga, Yul-duz o'p-gan
1. bog' ke-lar, lar. O-nam bosh-da os-mo-
2. tog' ke-lar, lar.
nim, of-tob un-ga du-go-na. Otam bosh-da
pos-bo-nim, Of-tob un-ga ham-xo-na,
ham-xo-na.

Onam desam ko'zimga
Bog'bon kelar, bog' kelar.
Doim tayanch o'zimga,
Yulduz o'pgan tog' kelar.

Toshqinligin soy deyman,
Arzir daryo yon bersa.
Chiroyini oy deyman,
Arzir dunyo tan bersa!

Qo'shiq kuylaymiz

O'YNAYLIK

A. Rahmat she'ri

IL. Akbarov musiqasi

Jonli

Do, re, mi, fa, sol, sol, sol, deb cher-ta-man

to-rim-ni, Soz bo'l-gan-da ja-rang-lab, Kuy-ga

so-lar ba-ri-ni. Kuy-ga so-lar ba-ri-

ni. Sol, sol, do, sol, sol,

do, sol, fa, mi, re, do.

Do, re, mi, fa, sol, sol, sol,
Deb chertaman torimni,
Soz bo'lganda jaranglab,
Kuyga solar barini.

Ulug' Vatan sha'niga
To'qiladi kuylarim.
Dutorim-la avj olar
Mening shirin o'ylarim.

Bular kimlar?

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR

O'zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi musiqasini kim yozgan?

Madhiyani qay holatda tinglash kerak?

Qo'shiq aytganda qanday qoidalarga rioya qilish kerak?

Qanday tovushlarni bilasiz?

«Vatanjonim – Vatanim» qo'shig'ining mazmunida nima yoritilgan?

Yakkanavozlik deb nimaga aytiladi?

Jo'rnavozlik deb nimaga aytiladi?

Notalarning nomlarini ayting.

Notalarning cho'zimini va bo'linishini aytib bering.

Sizga qanday qo'shiqlar va kuylar ko'proq yoqdi?

IKKINCHI CHORAK

Xonandalar ansambli

Ikki yoki undan ko'proq xonandalarning bir bo'lib kuylashi – ANSAMBL deyiladi.

FARG'ONACHA

O'zbek xalq kuyi

O'rtacha tez

Qo'shiq kuylaymiz

KITOBIM QO'LIMDA

P. Mo'min she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

O'rtacha tez

Ki- to- bim qo'-lim- da, qa- rang- lar, qa- rang- lar.
O'- qi- sam so'z- la- ri ti- lim- da ja- rang- lar,
ja- rang- lar.

Naqarot

Ki- to- bim qo'-lim- da, Ma'- no- si ko'ng-lim-da.
A - - - a - - - rit.
A - - - a - - -

Kitobim ajoyib,
Juda ko'p she'ri bor
Eng yaxshi odoblar
Yozilgan yeri bor —
She'ri bor.

Naqarot:

Kitobim qo'limda,
Ma'nosi ko'nglimda.

NOTALAR CHO‘ZIMINING SANOG‘INI O‘RGANAMIZ

 Butun nota 1 i, 2 i, 3 i, 4 i ga sanaladi.

 Yarim nota 1 i, 2 i ga sanaladi.

 Chorak nota 1 i ga sanaladi.

 Nimchorak nota 1 yoki i ga sanaladi.

NOTALAR NOMI VA CHO‘ZIMINI O‘ZIMIZ ANIQLAYMIZ VA SANAYMIZ

NORIM-NORIM

O'zbek xalq kuyi

O'rtacha tez

The musical score is written in 2/4 time and consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef and a 2/4 time signature. The melody is composed of eighth and quarter notes, with some beamed eighth notes. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns. The third staff features a mix of quarter and eighth notes, including a dotted quarter note. The fourth staff continues with eighth and quarter notes. The fifth staff concludes the piece with a final cadence, including a quarter rest and a double bar line.

QADIM TURON

P. Mo'min she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

O'rtacha tez

Uch, Hu- mo qush, Par- vo- zi xush.
Os- mo- nim- da, Ma- ko- nim- da.
Keng Tur-kis- ton, Men- ga ma- kon,
El qa- d(i)r- don, O'z- be- kis- ton.
Qa- dim Tu- ron!

Uch, Humo qush,
Parvozi xush.
Osmonimda,
Makonimda.

Naqarot:

Keng Turkiston,
Menga makon.
El qadrdon,
O'zbekiston

Samosi sof,
Chaqnar oftob.
Bag'ri kengdir,
Do'sti tengdir.

Naqarot

Aytay chindan,
Baxtim sendan.
Sen doimo
Bor bo'l, Humo!

Naqarot

CHOLG'ULARNI FARQLANG

XORAZM LAZGISI

Xorazm xalq kuyi

Quvnoq

The musical score is written on seven staves in a single system. It begins with a treble clef and a 6/8 time signature. The first staff contains a melodic line with a long note, a quarter note, and a half note, followed by a section marked with a double bar line and a 'Q' symbol. The subsequent staves continue the melody with eighth and sixteenth notes, often beamed together. The piece concludes with a double bar line and a repeat sign.

Qo'shiq kuylaymiz

ARCHA BAYRAMI

A. Rahmat she'ri

Ik. Akbarov musiqasi

Tez

Sha-mol op-poq qor-lar-ni Qu-vib- qu-vib xo'p yel-di.

p

Biz-ga u-zoq o'r- mon-dan Ar-cha meh-mon-ga kel-di.

Biz-ga u-zoq o'r- mon- dan Ar-cha meh-mon-ga kel-di.

Shamol oppoq qorlarni
Quvib-quvib xo'p yeldi.
Bizga uzoq o'rmondan
Archa mehmonga keldi.

Qorbobomiz ko'p yaxshi,
Bizga sovg'a keltirar.
Chiroqlarning nurida
O'yinchoqlar yaltirar.

YANGI YILIM – YAXSHI YILIM

P. Mo'min she'ri

D. Zokirov musiqasi

Quvnoq, shoshilmay

Xush ke- lib- san, Yan-gi yi- lim, Yil- dan-yil-ga

yax- shi yi- lim, O...

Yan-gi yi- lim. A...

Yan- gi yi- lim...

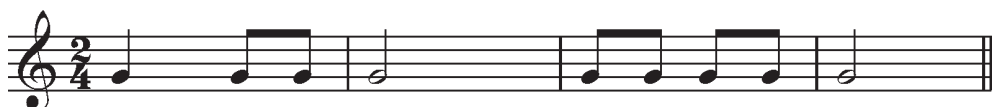

NOTA BILAN KUYLAYMIZ

Aks sado

Notalarni chapak bilan
sanashni o'rganamiz.

Bak ba-ka bum ba-ka ba-ka bum

Ba-ka bak ba-ka bak bak bak bum.

«Yomg'ir yog'aloq» qo'shig'ini avval so'zlari
bilan, so'ngra nota nomlari bilan aytamiz.

Tez

Yom-g'ir yo- g'a- loq, yam- ya- shil o't- loq.

En- di e- kin- lar chi- qa- rar qu- loq.

SAVOLLAR

Yakkaxon deb nimaga aytiladi?

Xonandalar ansambli qanday bo'ladi?

Ikkita nimchorak nota nechta chorak notaga teng?

«Kitobim qo'limda» qo'shig'ining musiqasini kim yozgan?

Ikkinchi chorakda o'rgangan qaysi qo'shiqlar sizga ko'proq yoqdi?

UCHINCHI CHORAK

Kuy har qanday musiqanining asosidir. Kuy turli balandlikdagi va uzunlikdagi musiqiy tovushlarning yig'indisidan hosil bo'ladi. Ohangdorlik kuyning asosiy fazilatidir. Kuylar biror bir cholg'u sozida yoki ovozda ijro etiladi.

«Mahallada duv-duv gap» kinofilmdan kuy tinglang.

M. Leviyev musiqasi

So'zsiz qo'shiq

Qo'shiq kuylaymiz

O'YNADIK, HECH TO'YMADIK

P. Mo'min she'ri

Sh. Yormatov musiqasi

Harakat bilan

Bag'ri ko'm-ko'k dala - lar, da-la- lar, Gul-la- ri ko'p

da-la- lar, da-la- lar. Qa-rang, ju-da keng e- kan,

Naqarot

Bir o- lam- ga teng e- kan. Da - la - lar- da

o'y- na- dik, Hech o'- yin- ga to'y- ma- dik.

Bag'ri ko'm-ko'k
dalalar,
Gullari ko'p dalalar.
Qarang, juda keng
ekan,
Bir olamga teng
ekan.

N a q a r o t:

Dalalarda o'ynadik,
Hech o'yinga to'ymadik.

Oftob bizni ko'rardi,
O'ynaymi, deb so'rardi.
Shamol asta yelardi,
Davramizga kelardi.

N a q a r o t

Siz biladigan she'rlardagi kabi musiqada ham kuchli, ya'ni urg'uli tovushlar bo'ladi. Nota yo'lga yozilgan ana shu urg'uli tovushlar oldidan tik chiziq tushiriladi, u TAKT CHIZIG'I deb ataladi.

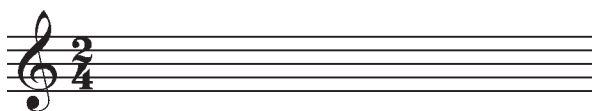

Ikki urg'uli tovush oralg'idagi kuy bo'lagi TAKT deb ataladi.

TAKTlar ikki chorakka teng bo'lgan turli cho'zimdagi notalardan tuzilishi mumkin. Bunday taktlar bir-ikki deb sanaladi.

Takt o'lchovini ko'rsatuvchi raqamlar esa kalitdan so'ng yoziladi:

Musiqa tinglaymiz

SHOHI SO'ZANA

A. Muhamedov musiqasi

Sho'x

USUL BERIB NOTALARNI SANASHNI O'RGANAMIZ

Yozilgan mashqlarga dastlab «bak-bum» so'zi bo'g'inlarini ovozda aytib, so'ngra stol chetida barmoqlar bilan usul berib jo'r bo'lamiz:

Ba-ka bak ba-ka bak ba-ka ba-ka bum bak ba-ka bak bak

ba-ka ba-ka bum bak ba-ka bak bak ba-ka ba-ka bum

Ba-ka bak ba-ka bak ba-ka ba-ka bum bak ba-ka bak bak

ba-ka ba-ka bum bak ba-ka bak bak ba-ka ba-ka bum

Shermat Yormatov
(1939)

O‘zbekiston xalq artisti, bolalarning sevimli kompozitori Shermat Yormatov ko‘p yillardan beri yosh qo‘shiqsevarlarga san‘at sirlarini o‘rgatib kelmoqda. Ustozning o‘zlari tashkil etgan va rahbarlik qilayotgan «Bulbulcha» bolalar xori nafaqat respublikamizda, balki ko‘plab chet mamlakatlarda o‘zbek bolalar qo‘shiqchilik san‘atini targ‘ibot qilmoqda.

Shermat Yormatov «Oymomajon rom bo‘ldi», «G‘ildiragim», «Sog‘lom avlod qo‘shig‘i» kabi o‘nlab bolalar qo‘shiqlarini yaratgan.

Qo'shiq tinglaymiz

SOG'LOM AVLOD QO'SHIG'I

S. Barnoyev she'ri

Sh. Yormatov musiqasi

O'rtacha tez

Qu- yosh bo'l -sin, oy bo'l- sin, O'z-be- kis- ton
boy bo'l- sin. Men-ga at- las, u- kam- ga
gi- jing- la- gan toy bo'l- sin. Men- ga at- las,
u- kam- ga gi- jing- la- gan toy bo'l- sin.
Da- dam yuz-ga kir- sin- lar, a- yam yuz- ga
kir- sin- lar, hey. Biz- lar yuz- ga kir- gan- da
yo-ni- miz -da yur- sin- lar. Biz- lar yuz-ga
kir- gan- da yo-ni- miz- da yur- sin- lar.

O'saversin bo'yimiz,
Tenglik – orzu-o'yimiz.
Bu dunyoda bor
bo'lsin
O'zbekiston – uyimiz.

N a q a r o t:
Dadam yuzga kirsinlar,
Ayam yuzga kirsinlar,
Bizlar yuzga kirkanda
Yonimizda yursinlar.

REBUS

Sizlarga tanish bo'lgan qo'shiq asosida tuzilgan quyidagi rebusni o'qing:

DO, RE, MI, FA, SOL, LYA, SI,

MAKTAB PIANINO

K VISHI OQ - QORA,

HAVA NG KELAR QARA.

She'rdagi yetishmayotgan bo'g'inlar notasini toping.

VATANI Z ONA Z,

JONDAN AZIZ KO'RA Z.

GO'ZAL ONA-VATANNING

CHIN RZANDI BO'LA Z.

Toping:

Tovushqatorida qaysi notalar tushirib qoldirilgan?

Musiqa tinglaymiz

GULBAHOR

O'zbek xalq kuyi

O'rtacha tez

The musical score is written on six staves in treble clef. The key signature has three sharps (F#, C#, G#) and the time signature is 3/4. The first staff begins with a dynamic marking of *mf*. The melody consists of eighth and sixteenth notes, with some rests and repeat signs. The piece concludes with a double bar line.

Qo'shiq kuylaymiz

BUVIJONIM

Yu. Suyunov she'ri

D. Omonullayeva musiqasi

Shoshmasdan, quvnoq

Menga tengsiz mehri bor, So'z-la-ri-da seh-ri bor.

Er-tak ay-tib tol-may-di, - - - Er-ka-la-tib hor-may-

Naqarot

di. Buvijonim, bu-vi-jon, mehribonim bu-vi-jon.

Onaginam o-na-si - - - Sho'x zabonim buvi - jon!

Ko'rolmasa bir kuni
Uxlay olmaydi tuni.
Ko'ngli sog'inchga to'lib,
Izlar parvona bo'lib.

N a q a r o t :

Buvijonim, buvijon,
Mehribonim buvijon.
Onaginam onasi,
Sho'x zabonim buvijon!

Baxtinga omon yuring,
Xushxandon davron suring.
Ko'zingiz namlanmasin,
Dilingiz g'amlanmasin.

N a q a r o t

TONIKA — kuyning tayanch va eng barqaror tovushi.

Har bir qo‘shiqda TONIKA tovushi bor.

Qo‘shiq TONIKA tovushi bilan tugallanadi.

Mashqlarni diqqat bilan tinglang va TONIKA tovushini toping.

«Do» – bu mashqning TONIKA tovushi.

Bu mashqni nota nomlarini aytib o‘qituvchi kuylaydi.

Oxirgi TONIKA tovushini esa o‘quvchilar aytib tugallaydilar.

O‘zingiz o‘rgangan «Maktabim», «Kakku», «O‘ynaylik» qo‘shiqlarining TONIKA tovushini toping va nota nomini ayting.

OLMACHA ANOR

O'zbek xalq kuyi

Sho'x

Qo'shiq kuylaymiz

NAVRO'ZIM — SHO'X SOZIM

H. Rahmat she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

O'rtacha tez

Nav-ro'z kel-di, nav-ro'z kel-di ku-lib, ku- lib,

Bo-g'u da-lam, bo- g'u da- lam gul- ga to'- lib,

Naqarot

Qush-lar say-rar juft-juft bo'- lib. Nav-ro'-zim, o'z so'-zim,

Shod o- vo- zim, shod o- vo- zim, sho'x so- zim.

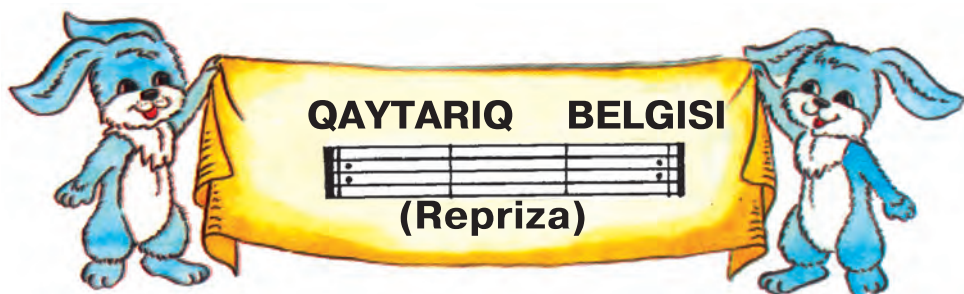
Navro'z keldi kulib-kulib,
Bog'-u dalam gulga to'lib,
Qushlar sayrar juft-juft bo'lib.

Naqarot:

Navro'zim, o'z so'zim,
Shod ovozim, sho'x sozim.

Navro'zimni sevar jahon,
Ona diyor hur guliston,
Kundan kunga zavqli davron.

Naqarot:

Qo‘shiq yoki musiqa asarining biror bo‘lagini ikki marta takrorlab ijro etish zarur bo‘lsa qaytariq (repriza) belgisidan foydalaniladi.

Quyidagi qo‘shiqni o‘rganish orqali qaytariq belgisini puxta o‘zlashtirib olasiz:

UXLAB TURDIM

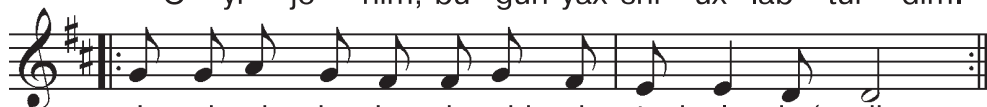
I. Muslim she'ri

F. Nazarov musiqasi

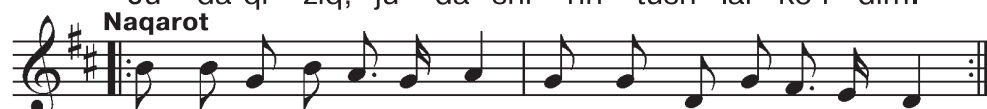
Salmoqlab

O- yi- jo- nim, bu- gun yax-shi ux- lab tur- dim.

Ju -da qi- ziq, ju- da shi- rin tush- lar ko‘r- dim.

Siz- ga, siz-ga as- sa-lom! Ham-man-giz-ga as- sa- lom!

Yumshoq yostiq,
Issiq ko‘rpa,
Rohat, rohat.

O‘z vaqtida
Uyg‘onishga
Qildim odat.

Naqarot:

Sizga, sizga assalom!
Hammangizga assalom!

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR

Kuy qanday hosil bo‘ladi?

Repriza nima?

Kompozitor Shermat Yormatovning qanday qo‘shiqclarini bilasiz?

Bu chorakda yana qanday yangi cholg‘ular bilan tanishdingiz?

Tonika kuyning qanday tovushi hisoblanadi?

Sizga ko‘proq qo‘shiq aytish yoqadimi yoki musiqa tinglashmi?

Uchinchi chorakda sizga yoqqan qo‘shiq va kuylarni ayting.

TO‘RTINCHI CHORAK

MUSIQANING IFODA VOSITALARI

Musiqaning mazmunini yoritishda turli ifoda vositalaridan foydalaniladi. Ifoda vositalariga sur‘at, usul, tovush jo‘shqinliklari, tovush tusi kabilar kiradi. Quyidagi ikki misolda musiqaning ifoda vositalaridan biri bo‘lgan sur‘atning kuy kayfiyatiga qanday ta‘sir etishini kuzating: «**Jonon**» kuyini sho‘x sur‘atda tinglang.

M. Mirzayev kuyi

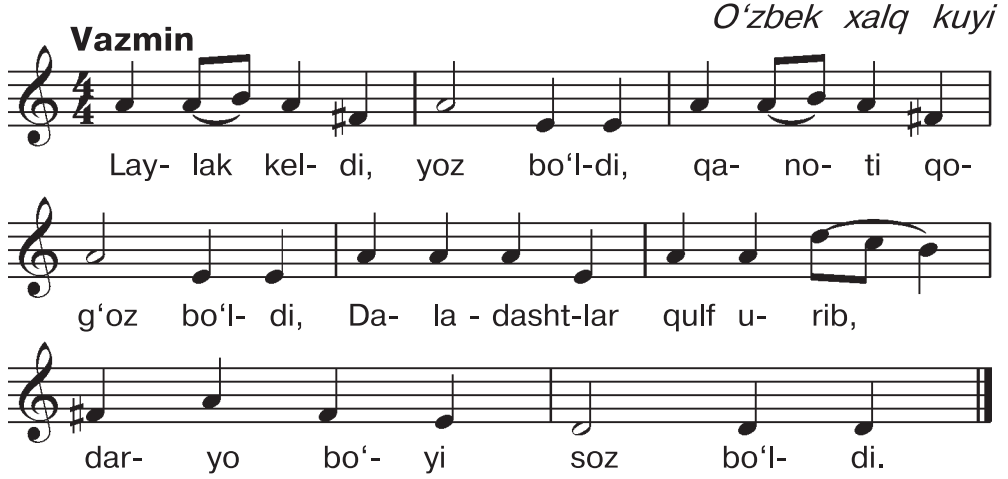
Endi shu kuyini og‘ir sur‘atda tinglab ko‘ring.

Qo'shiq tinglaymiz

LAYLAK KELDI

Vazmin *O'zbek xalq kuyi*

Lay- lak kel- di, yoz bo'l-di, qa- no- ti qo-
g'oz bo'l- di, Da- la - dasht-lar qulf u- rib,
dar- yo bo'- yi soz bo'l- di.

Qo'shiq kuylaymiz

BULBULGA

Uyg'un she'ri

G'. Qodirov musiqasi

O'rtacha tez

mp

Jon bul-bu- lim, bul- bu- lim,

§

bog'-da o-chil-gan gu- lim. Sen-ga qu-choq ke-ra-man,

gul- la- rim- dan be- ra-man. be- ra- man.

Jon bulbulim, bulbulim,
Bog'da ochilgan gulim.
Senga quchoq keraman,
Gullarimdan beraman.

Sen ham menga do'st bo'lib,
Atrofimda o'ynab yur.
Men darsimni tayyorlay,
Sen ashula qilib tur.

TINGLANG, KUZATING, TOPING

O'qituvchi bu ikki misoldan qaysi birini chaldi?

O'qituvchi bu ikki misoldan qaysi birini aytdi?

Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya

Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya Lya

Bu misoldan eng baland va eng past tovushni toping:

Bu misoldagi kuyning oxirgi yetishmayotgan tovushini toping:

Nadim Norxo'jayev
(1947)

Bolalarning sevimli kompozitori Nadim Norxo'jayev o'zining rang-barang qo'shiqlari bilan respublikamiz musiqa hayotiga kirib keldi.

Bastakorning «Chamandagi gullarmiz», «Yaxshi bola», «Gullar manim kulganim», «O'zbekimdan aylanay!» kabi qo'shiqlarini bolalar sevib kuylaydilar.

Musiqə tinglaymiz

VARRAGIM

N. Norxo'jayev musiqasi

Tezroq

Qo'shiq kuylaymiz

HAKKALAR

N. Orifjonov she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

Quvnoq

mf

O- la qa- not hak- ka- lar, Shox- dan shox- ga
qo'- na- siz, Chi- g'ir- chig'- lab ni- ma(ni)- dir
Iz- lab top- gan bo'- la- siz. Te- rak- lar- ning u- chi- dan
siz- ga bo- qar po- la- pon. Qa- mish- zor- lar
i- chi- dan Un- ga qa- rab qo- la- man.

Shoshqaloqlab
tumshug'in
Siz tomonga tutadi.
Hali yosh, yo'l-yo'rig'in
Topmay najot kutadi.
Uni boqish farzingiz,
Yurmang muncha
hakkalab.
Boshqalardan farqingiz
Yengiltaksiz, hakkalar.

Ola qanot
hakkalar,
Shoxdan shoxga
qo'nasiz.
Chig'irchig'lab
nima(ni)dir
Izlab topgan
bo'lasiz.

MAJOR VA MINOR

Odatda qo'shiqlar ham, kuylar ham ikki xil jaranglaydi. Biri quvnoq, sho'x jaranglasa, boshqasi ma'yus va mungli eshitiladi.

Quvnoq jaranglagan kuylar MAJOR tizilmasida bo'ladi.

Mungli eshitilgan kuylar esa MINOR tizilmasida bo'ladi.

Major tizilmasidagi kuy parchasini tinglang:

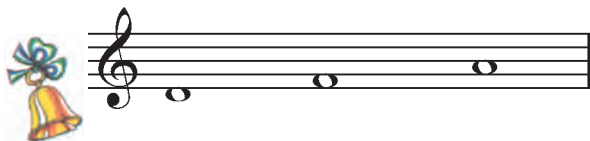
Endi shu tizilmadagi uchtovushlikni kuylang:

Minor tizilmasidagi kuy parchasini tinglang:

Endi shu tizilmadagi uchtovushlikni kuylang:

*Dilorom Omonullayeva
(1959)*

Kompozitor Dilorom Omonullayeva serqirra ijodining ko'p qismini bolalarga bag'ishlagan. Uning «Alifbe qo'shiqlari», «Topishmoq qo'shiqlar» deb nomlanuvchi qo'shiqlar to'plamlari hamda «Etikcham», «Humo qushim», «Aziz bo'ston – O'zbekiston», «O'zbek elim — bek elim», «Diloromning qo'shig'i» kabi ko'plab rang-barang qo'shiqlari o'quvchi-yoshlar ichida mashhur.

Qo'shiq kuylaymiz

HANDALAK

P. Mo'min she'ri

D. Omonullayeva musiqasi

Tezroq

Han-da-lak, han-da-lak. Pish-gan e-di,
tar - qal - di, tar-qal - di har yon hi-di.
Eg- ni - da be- qa - sam to'n ti - ki - lib- di
ju-da jo'n. Eg- ni-da be- qa-sam to'n ti- ki - lib-di
ju-da jo'n. Lya-lya-lya, lya-lya-lya.
Lya-lya-lya-lya-lya-lya-lya-lya lya-lya-lya. Lya.

N a q a r o t :
Handalak, handalak,
Pishgan edi,
Tarqaldi, tarqaldi
Har yon hidi.
Egnida
Beqasam to'n,
Tikilibdi
Juda jo'n.

Har bittamiz
Pushtadan
Olib chiqdik
Uchtadan.
N a q a r o t
Bittadan
So'yib yedik.
Rosayam
To'yib yedik.

CHOLG'U SOZLARI BILAN TANISHING

g'ijjak

afg'on rubobi

tanbur

*Avaz Mansurov
(1957)*

Avaz Mansurov o'quvchi-yoshlarning sevimli kompozitorlaridan biri. Uning qo'shiqlari o'zining rang-barang mazmuni bilan, ohangining jozibasi va yoqimlilik bilan yosh xonandalar qalbidan o'rin olgan.

Kompozitorning «Muzqaymoq», «Bolarilar», «Kitob mening do'stimdir», «Istiqlolim» kabi qo'shiqlari shular jumlasidan.

Qo'shiq tinglaymiz

MUZQAYMOQ

H. Qayumov she'ri

A. Mansurov musiqasi

Shoshilmay

Muzday muzdek muzqay-moq, Sut-day op-poq
soz qay-moq. Muzday muzdek muzqaymoq, Sut-day op-poq
soz qay-moq. As-ta-gi-na a-vay-lab, a-vay-lab,
Chaynamasdan atay-lab, a-tay-lab, Sol-ganimda og'zimga
E-rib ketar bir zum-da. E-rib ke tar bir zum da.
Soz qay - mo -g'im muz-qay - moq.

Muzqaymog'im hozir ham
Eridi-yu, yo'qoldi.
Lekin totli mazasi
Mening og'zimda qoldi.
Muzday muzdek muzqaymoq,
Sutday oppoq soz qaymoq.

DAKAN XO'ROZ

P. Mo'min she'ri

A. Mansurov musiqasi

Sho'x

Qich-qir, xo'-roz, Qich-qir, xo'-roz, Chiq-sin of-tob,
Cha-qir, xo'-roz. Qich-qir, xo'-roz, Qich-qir, xo'-roz.
Chiq-sin of-tob, Cha-qir, xo'-roz. U-kang xo'-roz,
A-kang xo'-roz, O'-zing xo'-roz, Da-kan xo'-roz.
Chiq-sin of-tob, Cha-qir, xo'-roz, Cha-qir, xo'-roz.

Qichqir, xo'roz,
Qichqir, xo'roz,
Chiqsin oftob,
Chaqir, xo'roz.

Qanotlaring
«Tap-tap» etar,
Qichqirganing
Har yon ketar.

Naqarot:

Ukang xo'roz,
Akan xo'roz,
O'zing xo'roz,
Dakan xo'roz.

Naqarot

Ovozingni
Anglasalar,
Uxlolmaydi
Dangasalar.

DIRIJORLIKNI O'RGANAMIZ

Musiqa darslarida jamoa (xor) bo'lib kuylaganingizda o'qituvchingiz qo'l harakatlari bilan dirijorlik qilishini bilasiz. Dirijor xorni qo'l harakatlari bilan boshqarib boradi.

Siz ham dirijorlik harakatlarini o'rganing.

Qo'shiq turli o'lchovda (sanoqda) bo'lishiga qarab dirijor qo'l harakatlari ham turlicha bo'ladi. Masalan, «bir-ikki», deb sanaladigan ikki chorakli o'lchovdagi qo'shiqqa dirijor qo'llarini pastga va yuqoriga qarab harakatlantiradi.

«Bir» deganda o'ng qo'l yuqoridan pastga tushiriladi:

«Ikki» deganda esa qo'l pastdan yuqoriga ko'tariladi:

Demak, «bir-ikki» deganda shunday dirijorlik qilinadi:

Endi ikki chorakli o'lchovdagi qo'shiqlarni o'zingiz shunday dirijorlik qilishga o'rganing.

NOTAGA QARAB KUYLANG

Soʻz boʻgʻinlari har bir notada kelishi mumkin.

Mak- tab- ga kel- dik
la la la la la

Ikki nota bir soʻz boʻgʻinida kelishi mumkin. Bunday holda notalar yoy – liga belgisi bilan bogʻlanadi va nafasni uzmasdan ijro etiladi.

lo- la- lar

Bir soʻz boʻgʻini ikki va undan ortiq notalarda kelishi ham mumkin.

Lya

Bu mashqlarni aytganda, birinchi va ikkinchi misolda, notalardagi soʻz boʻgʻinlarining dona-dona, ravshan chiqishiga ahamiyat bering. Uchinchi va toʻrtinchi misollarni aytganda, tovushlarni bir-biriga bogʻlab ayting.

SAVOLLAR

Kompozitor A.Mansurovning «Muzqaymoq» qo‘shig‘ida nima aks ettirilgan?

Major va minorni bir-biridan nimasi bilan farqlash mumkin?

Ikki chorakka qanday dirijorlik qilinadi?

Musiqadagi qanday ifoda vositalarini bilasiz?

«Handalak» qo‘shig‘ining mazmunida nima yoritilgan?

Qanday o‘zbek xalq qo‘shiqlarini bilasiz?

Bu chorakda qaysi kompozitorlar bilan tanishdingiz?

Bu chorakda o‘rgangan va tinglagan qanday asarlar sizga ko‘proq yoqdi?

Musiqa tinglaymiz

GULXAN

D. Zokirov qayta ishlagan

O'rtacha, shoshilmay

The musical score consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a time signature of 2/4. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4 and B4, then eighth notes C5 and B4, and continues with a series of eighth and quarter notes. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns. The third staff features a dynamic marking of *mp* and contains a more active melodic line with many eighth notes. The fourth staff features a dynamic marking of *f* and continues the active eighth-note melody. The fifth and sixth staves show the melody becoming more melodic and less rhythmic. The seventh staff concludes the piece with a final cadence, ending on a quarter note G4.

Kuyga xos harakatlar topib, unga jo'r bo'ling.

Qo'shiq kuylaymiz

BOG' ICHIDA

I. Jivanov she'ri

X. Hasanova musiqasi

Tez

Bog' i - chi - da gul o - chi - lib - di.

Bo' - yi har ta - raf - ga so - chi - lib - di.

Chi - ro - yi - ni ko'rib kapa - lak - lar, Men - dan av - val

bo - g'im - ga ke - lar.

Gul g'un - cha - si - ni uz - gim ke - lar,

U - ning su - ra - ti - ni chiz - gim ke - lar.

Qo'lim - ga ip - ig - na o - lib so' - za - na - ga,

Cha - man - zor - ni

chiz - gim ke - lar o' - zim ya - na.

KUYLANG, TINGLANG, ESLANG, TOPING

Quyidagi kuylardan o'zingizga tanish bo'lgan qo'shiqlarni toping va ularni nota bilan kuylang:

Aytgan qo'shiqlaringizni va tinglagan kuylaringizni doimo yodingizda saqlang.

Qo'shiq kuylaymiz

ARG'IMCHOQ

K. Rahim she'ri

J. Najmiddinov musiqasi

Tez

Biz ya- sa- gan ar- g'im- choq sa- mo- lyot- dek

tez u- char. Dav- ra- miz- ga kel, o'r- toq,

uch- gan- da zav- qing to- shar, qing to- shar.

Arg'imchoqni qo'ymaymiz,
Uchib sira tolmaymiz.
Ko'tarilib goh tikka,
Intiladi u ko'kka.

Bo'lganimizda katta,
Boshqaramiz raketa.
Birgalashib hammamiz
Oyga uchib boramiz.

Qo'shiq tinglaymiz

DO'PPI KIYGAN BOLALAR

Qambar Ota she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

Sho'x 7

Do'p-pi-sin kash-ta- si- da
Aks e-ta- di ti- lim oy.
Te-pa - si-da nur so-chib Tu-rar go'-yo
so'- lim oy. Do'p-pi kiy-gan bo-la-ning
Yo'I-la-ri yor-qin bo'lar. Me-hr to'-la
yu- ra- gi, me -hr to'- la yu- ra- gi Xal - qi - ga
ya - qin bo' - lar.

2.Assalom degan so'zi
Hammaga hurmatlidir
Do'ppi kiygan bolaning
Odobi qimmatlidir

Do'ppi kiygan bolalar
Hayotda o'sib unsin
Peshonasi yarqirab
Boshlariga baxt qo'nsin

MUNDARIJA

O'zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi. <i>A.Oripov</i> so'zi, <i>M. Burhonov</i> musiqasi.....	3
Qo'shiq aytish qoidalari.....	5
Vatanjonim – vatanim. <i>P. Mo'min</i> she'ri, <i>D. Omonullayeva</i> musiqasi....	6
Takrorlash.....	7
Usmoniya. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	8
Qanday tovushlarni bilasiz?.....	9
Yakkanavozlik.....	10
Maktabim. <i>I. Muslim</i> she'ri, <i>F. Nazarov</i> musiqasi.....	11
Notalarning bo'linishi.....	12
Jo'rnavozlik.....	13
Qizaloq. <i>T. Nazarov</i> she'ri, <i>N. Norxo'jayev</i> musiqasi.....	15
Chiziqda va chiziqlar orasida joylashgan notalar.....	16
Ota-onalarga. <i>E. Rahimov</i> she'ri, <i>G'. Qodirov</i> musiqasi.....	17
O'ynaylik. <i>A. Rahmat</i> she'ri, <i>IL. Akbarov</i> musiqasi.....	18
Savol va topshiriqlar.....	20
Farg'onacha. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	21
Kitobim qo'limda. <i>P. Mo'min</i> she'ri, <i>N. Norxo'jayev</i> musiqasi.....	22
Notalar cho'zimining sanog'ini o'rganamiz.....	23
Norim-norim. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	24
Qadim Turon. <i>P. Mo'mun</i> she'ri, <i>N. Norxo'jayev</i> musiqasi.....	25
Cholg'ularni farqlang.....	26
Xorazm lazgisi.....	27
Archa bayrami. <i>A. Rahmat</i> she'ri, <i>Ik. Akbarov</i> musiqasi.....	28
Yangi yilim – yaxshi yilim. <i>P. Mo'min</i> she'ri, <i>D. Zokirov</i> musiqasi.....	29
Nota bilan kuylaymiz.....	30
Savollar.....	31
Kuy.....	32
O'ynadik, hech to'ymadik. <i>P. Mo'min</i> she'ri, <i>Sh. Yormatov</i> musiqasi.....	33
Takt chizig'i.....	34
Shohi so'zana. <i>A. Muhamedov</i> musiqasi.....	35
Usul berib notalarni sanashni o'rganamiz.....	36

<i>Shermat Yormatov</i>	37
Sog'lom avlod qo'shig'i. <i>S. Barnoyev</i> she'ri, <i>Sh. Yormatov</i> musiqasi.....	38
Rebus.....	39
Gulbahor. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	40
Buvijonim. <i>Yu.Suyunov</i> she'ri, <i>D. Omonullayeva</i> musiqasi.....	41
Tonika.....	42
Olmacha anor. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	43
Navro'zim – sho'x sozim. <i>H. Rahmat</i> she'ri, <i>N. Norxo'jayev</i> musiqasi.....	44
Qaytariq belgisi.....	45
Savol va topshiriqlar.....	46
Musiqaning ifoda vositalari	47
Laylak keldi. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	48
Bulbulga. <i>Uyg'un</i> she'ri, <i>G'. Qodirov</i> musiqasi.....	49
Tinglang, kuzating, toping.....	50
<i>Nadim Norxo'jayev</i>	51
Varragim. <i>N. Norxo'jayev</i> musiqasi.....	52
Hakkalar. <i>N. Orifjonov</i> she'ri, <i>N. Norxo'jayev</i> musiqasi.....	53
Major va minor.....	54
<i>Dilorom Omonullayeva</i>	55
Handalak. <i>P.Mo'min</i> she'ri, <i>D. Omonullayeva</i> musiqasi.....	56
Cholg'u sozlari bilan tanishing.....	57
<i>Avaz Mansurov</i>	58
Muzqaymoq. <i>H. Qayumov</i> she'ri, <i>A. Mansurov</i> musiqasi.....	59
Dakan xo'roz. <i>P. Mo'min</i> she'ri, <i>A. Mansurov</i> musiqasi.....	60
Dirijorlikni o'rganamiz.....	61
Notaga qarab ayting.....	62
Savollar.....	63
Gulxan. <i>D.Zokirov qayta ishlagan</i>	64
Bog' ichida. <i>I. Jiyonov</i> she'ri, <i>X. Hasanova</i> musiqasi.....	65
Kuylang, tinglang, eslang, toping.....	66
Arg'imchoq. <i>K. Rahim</i> she'ri, <i>J. Najmiddinov</i> musiqasi.....	67
Do'ppi kiygan bolalar. <i>Qambar Ota</i> she'ri, <i>N. Norxo'jayev</i> musiqasi.....	68

HAMIDULLA NURMATOV, NADIM NORXO‘JAYEV

MUSIQA

2-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan 11-nashri

Muharrir *D.Ulug‘murodov*
Badiiy muharrir *Sh. Mirfayozov*
Texnik muharrir *Ye. Koryagina*
Musahhah *F.Ortiqova*
Kompyuterda sahifalovchi *B. Tuxtarov*

Nashriyot litsenziya raqami AI.№ 154. 14.08.09.
2016-yil 14-aprelda bosishga ruxsat etildi.
Bichimi 70x100¹/₁₆. Kegli 16. Pragmatika garnitura.
Ofset bosma. 5,80 shartli bosma toboq. 6,5 nashr tobog‘i.
Adadi nusxa. raqamli buyurtma.

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligining
G‘afur G‘ulom nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent, 100128. Labzak ko‘chasi, 86.

Ijaraga beriladigan darslik holatini ko'rsatuvchi jadval

T/r.	O'quvchining ismi va familiyasi	O'quv yili	Darslikning olingan-dagi holati	Sinf rahbarining imzosi	Darslikning topshiril-gandagi holati	Sinf rahbarining imzosi
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Darslik ijaraga berilib, o'quv yili yakunida qaytarib olinganda yuqoridagi jadval sinf rahbari tomonidan quyidagi baholash mezonlariga asosan to'ldiriladi:

Yangi	Darslikning birinchi marotaba foydalanishga berilgandagi holati.
Yaxshi	Muqova butun, darslikning asosiy qismidan ajralmagan. Barcha varaqlari mavjud, yirtilmagan, ko'chmagan, betlarida yozuv va chiziqlar yo'q.
Qoniqarli	Muqova ezilgan, birmuncha chizilib, chetlari yedirilgan, darslikning asosiy qismidan ajralish holati bor, foydalanuvchi tomonidan qoniqarli ta'mirlangan. Ko'chgan varaqlari qayta ta'mirlangan, ayrim betlariga chizilgan.
Qoniqarsiz	Muqova chizilgan, yirtilgan, asosiy qismidan ajralgan yoki butunlay yo'q, qoniqarsiz ta'mirlangan. Betlari yirtilgan, varaqlari yetishmaydi, chizib, bo'yab tashlangan. Darslikni tiklab bo'lmaydi.